

Сьогодні
05.11.2024

Урок №34

Позначення м'якості приголосних на
письмі буквами ь, і, є, ю, я.

Правила вживання м'якого знака

Добрий день, дорогі друзі!
Добрий день!
На вас чекає гарний день.
Бачу, всі веселі і здорові
До уроку всі готові!

Емоційне налаштування «Екран настрою»

Перевірка домашнього завдання

Запишіть сьогоднішню дату

Класна робота

оболо́нь, обсто́ювати

Оболонь — заплавні луки.

Обстоювати — захищати, боронити
від кого-, чого-небудь.

1. Які букви позначають м'якість приголосних на письмі?
2. У яких випадках букви є, ю, я позначають один звук і м'якість попереднього приголосного, а в яких — два?

Шукаємо відповіді на запитання:

1. Які приголосні називають напівпом'якшеними? Чому?
2. Як перевірити, чи треба у слові ставити м'який знак?
3. Чому в слові більший пишемо м'який знак, а в слові менший — ні?
4. Після яких букв ніколи не пишемо м'якого знака?
5. Як треба працювати над помилками?

Відповідно до запитань
сформулюйте особисті цілі.

Чи варто піклуватися про правильну вимову слів, якщо тебе й так розуміють?

Спрогнозуйте, що могло б статися у місті, якби в ньому жили люди, що погано знають правила орфографії.

Вправа 188. Порівняйте вимову звуків, позначених однаковими буквами.
Запишіть дві пари слів у транскрипції. Як, на вашу думку, впливає [i] на вимову попередніх приголосних?

[баге́т] — [б'іг], [пап'і́р] — [п'і́рйа], [веисе́лка] —
[в'і́теир], [ма́теи] — [м'ід´], [фарту́х] — [ф'і́зиека]

Вправа 189. Розгляньте таблицю. Розкажіть за її змістом, як відбувається розподіл звуків української мови за твердістю / м'якістю

Приголосні бувають **тверді і м'які**: наприклад, син — синь: [син] — [син'];

['] — позначення м'якості приголосного;

['] — позначення напівпом'якшення приголосного.

Тверді, що не мають парних м'яких, перед **і, я, ю, є** стають напівпом'якшеними, наприклад: білий, бязь, бюро: [б'ілий], [б'аз'], [б'уро].

32 звуки	[б], [п], [в], [м], [ф], [г], [ґ], [к], [з], [ж], [ч], [ш], [дж]	13 твердих, що не мають парних м'яких звуків
	[д], [т], [з], [с], [ц], [л], [н], [дз], [р] Де Ти З'їси Ці ЛиНи? [д'], [т'], [з'], [с'], [ц'], [л'], [н'], [дз'], [р'], [й]	9 пар + 1 завжди м'який [й]

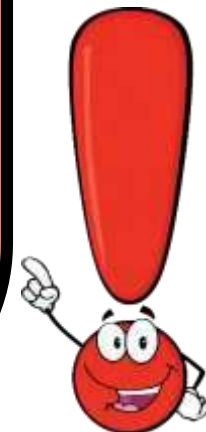

Вправа 190. Пригадайте з уроків англійської мови, що таке транскрипція. Ознайомтеся з правилами запису в транскрипції

Фонетична транскрипція — це спосіб передачі на письмі звукового мовлення.

Правила запису в транскрипції:

1. Слово, текст, записані в транскрипції, беремо в квадратні дужки: [кр'іт].
2. Усі слова для запису транскрипцією, навіть власні назви, пишемо з малої літери: [сашко́'], [оде́са].
3. Ставимо наголос: [горо́д], [кри́га].
4. Маленькою буквою вгорі позначаємо звук, до якого наближається у вимові основний звук: [де́ре'во].
5. Букви я, ю, є, ї, ь, щ у транскрипції не вживаємо.
6. Букви я, ю, є на початку слова, після апострофа та голосних позначають два звуки [йа], [йу], [йе], а після приголосних один — [а], [у], [е]: яблуко [йа́блуко], рясно [р'а́сно], співає [с'п'іва́йе].
7. Буква ь не позначає звука, а слугує тільки для позначення м'якості приголосного: синь [син'].
8. М'якість приголосного позначаємо рисою вгорі ['].
9. Подвоєння й подовження звуків позначаємо так: [:] [р'і́л':а́].
10. Звуки [дж], [дз], [дз'] позначаємо так: [джу́ра], [дз'об].
11. Буква ї завжди позначає два звуки [йі]: їхати [йі́хати], колії [ко́л'і́йі].
12. Буква щ завжди позначає два звуки [шч]: шука — [шчу́ка].

Вправа 190. Запишіть у транскрипції слова щастя, радість, зілля, юність,
земля

[шча́с'т'а], [ра́д'іс'т'], [зіл':а], [йу́н'іс'т'], [зе́мл'а].

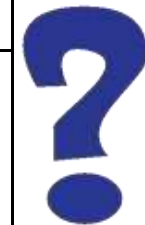

Вправа 191. Визначте кількість звуків і букв у словах. Чи завжди кількість букв і звуків збігається? Чому?

Ялинка, свято, духмяний, заява, в'юн, юнак, любити, єднати, гравюра, поєднання, сьомий.

Букви я, ю, є можуть позначати один і два звуки

1 звук	2 звуки
Після приголосного позначають м'якість попереднього приголосного (як і м'який знак) і голосні [а], [у], [е]: лялька [л'а́л'ка], люди [л'у́ди], синє [син'е]	В інших позиціях (на початку слова, після голосного, після апострофа й м'якого знака) позначають два звуки йа, йу, йе: яма [йа́ма], рояль [ройа́л'], зв'язок [звйазо́к]

Вправа 192. Запишіть слова у дві колонки: ті, у яких букви я, ю, є позначають м'якість приголосних на письмі і ті, у яких ці букви не позначають м'якість попереднього приголосного

I - таблиця, колосся, з'юрмитися, морквяний, бюро, буряк, цвях, нюанс.

II - м'ята, поява, юшка, з'юрмитися, під'юджувати, єпископ, кар'єра.

Вправа 193. Розгляньте уважно таблицю. Доберіть власні приклади для ілюстрування наведених правил

Уживання м'якого знака

Ставимо	Не ставимо
<ul style="list-style-type: none"> Після букв д, т, з, с, ц, л, н та дз, (Де Ти З'їси Ці ЛиНи?) на позначення м'яких перед наступним твердим (крім л), що закінчують склад: батько, дядько, призьба, хвацько, пальці, смалець, кіньми, перець, ґедзь. Після букв на позначення м'яких приголосних перед о в середині складу: польова (квітка), утрьох. У суфіксах -цьк-, -зьк, -ськ-: козацький, сільський, кавказький. У суфіксах -еньк-, -оньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-: янесенький, тихесенький, малесенький, калинонька, білісінький, манюсінький. Після л перед буквами на позначення приголосних: учительська, галька 	<ul style="list-style-type: none"> Після б, п, в, м, ф: дріб, степ, кров, сім, верф. Після ж, ч, ш, щ: річ, подорож, дощ. Після н перед ж, ч, ш, щ і суфіксами -ств-, -ськ-: інший, громадянство, уманський, але: доньчин (донька), няньчити (нянька), бриньчати (бринькати). Після р у кінці складу: повірте, Харків, гірко; винятки Горький, Зорькін. Після букв, що позначають м'які приголосні, крім л, якщо за ними ідуть інші букви на позначення м'яких приголосних: пізнє, танці, радість, пісня

Вправа 194. Уставте, де потрібно, м'який знак. Складіть речення з трьома
словами

Вінницький, львівський, волинський,
ірпінський, різьбяр, емульсія, маленький,
економічний, харківський, няньчити, щільний,
календар, сільський, учительський, лагідність,
оболонський, вишенька.

Вправа 195. Запишіть слова, подані в транскрипції, відповідно до
орфографічних правил

Мальовничий, маріупольський, мільйон,
льодяник, утрюх, сільський, тьмяний.

Вправа 197. Виправте помилки в оголошеннях

На вулиці
Новояблунській
відкрили нову
крамницю

Запрошуємо на
мальовничі озера
Волинської
області!

Навчимо грати
на сопілці.

Ознайомтеся з правилами написання буквосполучень **йо, ьо**. Доповніть їх прикладами з довідки. Здійсніть взаємоопитування

Буквосполучення **ьо** пишемо після букви для позначення м'якості приголосного перед **о**: *всього, сьогодні, трьох, цього*.
Буквосполучення **йо** пишемо:

- 1) на початку слова та після букви, що позначає голосний: *йод, йорж, майор, район*.
- 2) після букви на позначення приголосного, переважно на початку складу: *бульйон, вйокати, мільйон*.

Вправа 196. Запишіть речення, уставляючи, де потрібно, м'який знак.
Схарактеризуйте приголосні у виділених словах

1. Той, хто робить помилки, — попереду того, хто не робить нічого. Помилки, якщо їх визнавати, обертаються з утрат на здобутки (М. Дочинець). 2. Що більше зусиль ви докладете, то більше можливостей перед вами відкриється (Н. Вуйчич). 3. Не помиляється той, хто нічого не робить. Не бійтеся помилятися — бійтеся повторити помилки (Т. Рузвельт).

Поясніть, як ви розумієте вислів, який найбільше сподобався. Розкажіть, як ви намагаєтеся уникати помилок. Чи трапляються на цьому шляху перешкоди? Як ви їх долаєте?

Чи на всі запитання ви одержали вичерпну відповідь на уроці? Що було найважливішим під час вивчення теми? Що, на вашу думку, означає «помічати красу»?

Вивчити правила с.76 - 79.

с. 80 впр. 198(1).

Рефлексія «Загадкові листи»

Сьогодні
на уроці
я навчився/
навчилася...

На уроці
я
запам'ятав/
запам'ятала
...

Найкраще
мені
вдалося...

Найбільше
мені
сподобалося
...

Урок
завершую з
настроєм...

Труднощі
виникали...

Обери лист, який ти хочеш відкрити
(щоби відкрити лист, натисніть на нього)

